

Klearkhos'un Byzantion'daki Tiranlık Rejimi

Polyainos'a göre Klearkhos, Byzantion'da baş gösteren iç karışıklıkları yatıştırmak; kentin huzurunu ve güvenliğini sağlamak amacıyla komutasına verilen 4 gemilik filoyla Peloponnesos'tan yelken açtı. Çanakkale Boğazı'ndaki Lampsakos'a (Lapseki) geldiğinde kentin limanında demir attı.

Prof. Dr. Murat ARSLAN
Akdeniz Üniversitesi
Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Diodoros'tan öğrendiğimize göre, MÖ 403 yılında Byzantion'un, komşuları Trakyalılarla başı dertteydi. Kent aynı zamanda iç çekişmeler ve parti kavgaları nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşamaktaydı. Byzantionlular sorunlarını kendi içlerinde çözmeyi başaramadılar. Sonunda sorunun doğrudan iç çatışmaya dönüşebileceğinden korkan meclis üyeleri yardım için dönemin önde gelen güçlerinden Spartalılara başvurmak zorunda kaldılar. Onlardan sıkıntılarının çözümü için kendilerine bir general gönderilmesini istediler. Spartalılar 7 sene önce kentin Atinalı kumandan Alkibiades tarafından kuşatıldığı zaman yaptıkları gibi gene Byzantionlularla dostluk bağlarıyla bağlı Rhamphias oğlu Klearkhos'u gönderme kararı aldılar.

Kız Kulesi
© Aykan Özener

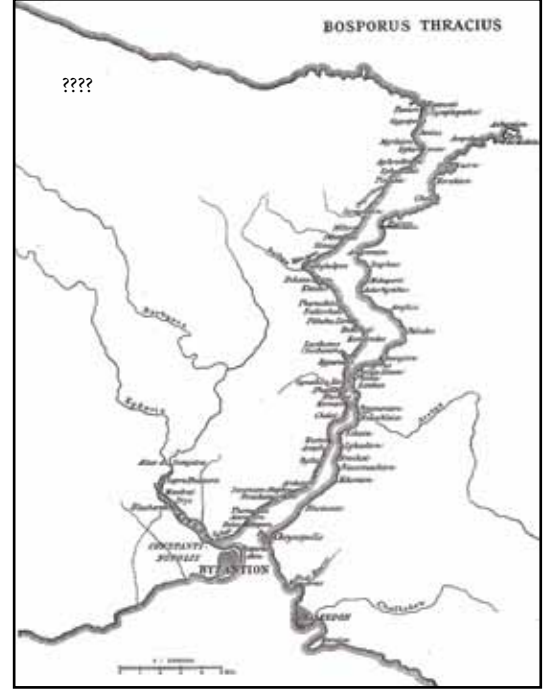
Polyainos'a göre Klearkhos, Byzantion'da baş gösteren iç karışıklıkları yatıştırmak; kentin huzurunu ve güvenliğini sağlamak amacıyla komutasına verilen 4 gemilik filoyla Peloponnesos'tan yelken açtı. Çanakkale Boğazı'ndaki Lampsakos'a (Lapseki) geldiğinde kentin limanında demir attı. Bu sırada emrindeki kuvvetlerle Çanakkale Boğazı'na gelişinin Byzantion'da duyulmasını sağladı. Ancak bilmediğimiz bir nedenden ötürü Byzantion'a yelken açmakta acele etmedi. Lampsakos'ta kaldığı süre zarfında zamanını Byzantion'u kontrolü altına almak üzere planlar yaparak geçirdi. Bu arada Lampsakos'ta Sparta adetleriyle çelişen bir şekilde rahat ve savurgan bir yaşam tarzı sergilemeye başladı. Byzantionlular ise, artık gerek parti çekişmeleri gerekse Trakyalıların sürekli baskısı karşısında kentte oldukça zor anlar yaşamaya başlamışlardı. Bu yüzden kentlerine misafirlik bağlarıyla bağlı, devlet konluğu olan Klearkhos'a başvurmaya karar verdiler. Bir gemi donatarak Lampsakos'a elçi heyeti gönderdiler. Byzantionlu elçiler Lampsakos'a gelmelerine karşın Klearkhos şiddetli bir damla sayrılığı (gut) hastalığına tutulmuş olduğu bahanesiyle heyeti 3 gün boyunca huzuruna kabul etmedi. Dördüncü gün elçileri dinledikten sonra, kentlerinin düştüğü bu durum karşısında oldukça üzülüğünü belirtti. Byzantionluların kendisinden talep ettikleri yardımı en kısa zamanda sağlamak konusunda onlara güvence verdi. Ve derhal Lampsakos limanından temin ettiği iki tekneyi donatarak 6 gemiyle Byzantion'a yelken açtı. Byzantion önlerinde demir attıktan sonra, askerleriyle kente girdi. Byzantion meclisinde bir söylev verdi. Konuşmasında Byzantionlulara, Trakyalıların kent üzerindeki baskılarını kaldırmak ve düşmanın dikkatini başka yöne çekmek için onlara hem arkalarından hem de kentten aynı anda saldırmalarını tavsiye etti. Bu bağlamda Byzantion'daki süvari birlikleri ile hafif silahlı askerleri Trakyalılara arkadan saldırarak üzere gemilere bindirmeye ikna etti. Aynı zamanda gemi kaptanlarına kendisi kentten işaret verir vermez limandan demir almalarını ve Çanakkale Boğazı istikametine doğru yelken açmalarını emretti. Byzantion kuvvetleri gemilere biner binmez Klearkhos'un verdiği savaş işaretiyle filo limandan demir aldı. Bu sırada birlikleriyle birlikte kentte kalan Klearkhos, Byzantionlu komutanların yanında susamış taklidi yaparak gözüne kestirdiği yakınlardaki bir

Birlikleriyle birlikte kentte kalan Klearkhos, Byzantionlu komutanların yanında susamış taklidi yaparak gözüne kestirdiği yakınlardaki bir tavernada susuzluğunu gidermeyi arzu etti. Byzantionlu komutanların da kendisiyle birlikte tavernaya gelmelerini istedi. Ancak tavernanın girişine adamlarını yerleştirdikten sonra, Byzantionlu generalleri tavernada öldürttü.

tavernada susuzluğunu gidermeyi arzu etti. Byzantionlu komutanların da kendisiyle birlikte tavernaya gelmelerini istedi. Ancak tavernanın girişine adamlarını yerleştirdikten sonra, Byzantionlu generalleri tavernada öldürttü. Taverna sahibini de bu olayın kısa süre içinde duyulmaması için ölümle tehdit etti. Ardından, halihazırda Byzantion kuvvetlerinin büyük bir kısmı kentten ayrılmışken adamlarıyla birlikte kendini kentin hâkimi/valisi/harmostes'i? ilan etti.

Diodoros'a göre ise Klearkhos, Byzantion'a düzen getirmek ve kentin sorunlarını çözmek için geldiğinde kendisine en yüksek yetki verildi. Klearkhos da Trakyalılara karşı savaşmak amacıyla komutası altına önemli miktarda paralı asker topladı. Byzantionlulara karşı, koruyucu/yöneticiden çok bir 'tiran' (= tyrannos [τύραννος]) gibi davranmaya başladı. İlk olarak Byzantion'un yönetiminde önemli rol oynayan kilit noktadaki yöneticileri bir festivali kendisiyle birlikte kutlamak üzere davet etti. Ancak şölene katılanların hepsini kılıçtan geçirdi. Byzantion'un idari memurlarını bu hain planla bir çırpıda ortadan kaldırdıktan sonra, kentin önde gelenlerinden 30 kişiyi daha tutuklatarak astırdı. Öldürttüğü kişilerin mal varlıklarına el koydu. Bununla da yetinmeyerek halkın arasında zenginlikleri ve yüksek gelirleriyle ön plana çıkan vatandaşların mallarını ellerinden almak için bahaneler uydurmaya başladı. Zenginler aleyhine çeşitli suçlamalar yöneltti. Ciddisini bulabildiği zaman ciddi, bulamadığı zaman önemsiz ithamlarla içlerinden ba-

İstanbul Boğazı

zalarını öldürttü; bazılarını da sürgüne yolladı. Bu şekilde büyük miktarda gelir elde ederek, komutası altındaki paralı askerlerin sayısını artırdı. Böylece Byzantion üzerindeki mutlak hâkimiyetini güvence altına aldı. Ardından kendini Byzantion'un tiranı ilan ederek kenti kötü ve acımasız bir şekilde yönetmeye başladı.

Diğer yandan Polyainos'a göre, Klearkhos her ne kadar Spartalı ephoroslar tarafından Trakyalılara karşı sefer düzenlememesi konusunda uyarılmış olsa da, Byzantionluları Trakya saldırılarından korumuş ve Trakyalılara karşı başarıyla çarpışmıştır. Byzantion'a düzenlenen Trakya akınlarına karşı Klearkhos emrindeki kuvvetler, paralı askerler ve Byzantion kuvvetleriyle kentin *territoriumunu* savunmuştur. Hatta Trakya'ya girerek bazı Trakya kabilelerine karşı savaşmış ve önemli ölçüde ganimet elde etmiştir. Bu seferlerden birinde aldığı ganimetlerle birlikte Byzantion'a dönerken Trakya Dağları'nda konaklamak zorunda kalmıştır. Trakyalıların kamplarına geceyle birlikte akın düzenleyeceklerini tahmin ettiğinden adamlarını dinlendirmiş ve olası bir gece baskını konusunda birliklerini alarma geçirmiştir. Hatta kendi kuvvetlerini denemek amacıyla geceleyin bizzat kendisi tarafından komuta edilen az sayıdaki süvarisiyle Trakya savaş taktiğiyle kendi kampına akın düzenlemiştir. Düşman saldırısına uğradığını sanan askerleri de derhal saldırıyı karşılamak üzere savaş düzeni almışlardır. Kısa süre sonra, gerçekten Klearkhos ve kuvvetlerini geceleyin yapacakları sürpriz saldırıyla uykudayken bastırcaıklarını zanneden Trakyalılar saldırmışlardır. Ancak beklediklerinin tersine hazır ve güçlü bir şekilde kendilerine karşılık veren Klearkhos komutasındaki kuvvetler tarafından yenilgiye uğratılarak geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Bu şekilde Klearkhos muzaffer bir komutan edasıyla Byzantion'a dönmüştür.

Diodoros'a göre sonunda Klearkhos'un zalimliği ve Byzantion kentinde kurduğu tiranlık rejimi Spartalıların kulağına gitmiştir. Bu durumdan şikâyetçi olan birçok Byzantionlunun yoğun ısrarı üzerine Lakedaimonlular Klearkhos'a bir elçi heyeti yolladılar. Ona bir an evvel Byzantion'da uyguladığı tiranlık rejimine son vermesini ve derhal Sparta'ya geri dönmesini emrettiler. Ancak Klearkhos onların buyruklarını yerine getirmede. Bunun üzerine Sparta'nın en yüksek mevkîye sahip yöneticileri; ephoroslar onu itaatsizliğinden dolayı ölüm cezasına çarptırdılar. Buna ek olarak Byzantion'u Klearkhos'un tiranlık rejiminden kurtarmak için Panthoidas komutasında tam teşekküllü bir ordu gönderdiler. Panthoidas'ın Byzantion üzerine yürüdüğü haberini alan Klearkhos kentte daha fazla kalmak istemedi. Zira Byzantionlulara yaptığı bunca zulüm ve onlara karşı işlediği suçlardan dolayı kendisine tam anlamıyla düşman olan kentte, Lakedaimonlular tarafından kuşatılmayı göze alamadı. Bu şekilde, düşmanları sadece kent dışındaki Lakedaimonlular değil; fakat aynı zamanda bizzat kent içindeki Byzantion halkı olacaktı. Bu yüzden hazinesini de yanına alarak bütün birlikleriyle Byzantion'u terk etti. Önce Selymbria (Silivri) üzerine yürüyerek; ani bir baskınla kenti ele geçirdi.

Sonrasında ise Lakedaimon ordusunun yaklaştığı haberini alması üzerine, tüm gücüyle üzerlerine doğru ilerledi. Panthoidas'ın birlikleri ile Poros olarak adlandırılan mevkiye karşılaştı. Çetin geçen ve bir süre devam eden muharebe sonunda görkemli ve cesaretli bir şekilde savaşan Lakedaimon birlikleri tiranın güçlerini bozguna uğrattı. Klearkhos kendisiyle birlikte kurtulmayı başaran az sayıdaki askeriyile Selymbria'ya çekildi. Panthoidas tarafından orada kuşatılınca; durumun umutsuzluğunu anlayarak geceleyin gizlice Ionia'ya kaçtı. Artık bir sürgün olan Klearkhos, Pers kralı olan kardeşi Artakserkses II Mnemon'a karşı ayaklanma planları yapan Kyros'un yanına sığındı. Kısa süre içinde onunla dost oldu. Bu sırada Byzantion, Panthoidas tarafından Klearkhos'un tiranlık rejiminden kurtarılarak tekrar bağımsızlığına ve huzura kavuşturuldu. Kent gene aristokraziyle yönetilmeye devam etti. Başlarına Spartalı bir harmostes atandı. Bu şekilde bir Spartalı general tarafından ellerinden alınmış olan özgürlük diğer bir Spartalı general tarafından tekrar kendilerine iade edilmiş oldu.

Diodoros'a göre sonunda Klearkhos'un zalimliği ve Byzantion kentinde kurduğu tiranlık rejimi Spartalıların kulağına gitmiştir. Bu durumdan şikâyetçi olan birçok Byzantionlunun yoğun ısrarı üzerine Lakedaimonlular Klearkhos'a bir elçi heyeti yolladılar. Ona bir an evvel Byzantion'da uyguladığı tiranlık rejimine son vermesini ve derhal Sparta'ya geri dönmesini emrettiler.

Menios'a ait mermer mezar taşı Kalkhedon İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Hekataios'a ait mermer mezar taşı Yeldeğirmeni İstanbul Arkeoloji Müzeleri

